

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง สภาพและแนวทางการบริหารวิชาการสาขาวิชาชีพอัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทยของโรงเรียนอิสลามสันติชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเรียบเรียงนำเสนอเป็น 7 หัวข้อ ดังนี้

1. การบริหารและการจัดการสถานศึกษา
2. แนวคิดการบริหารงานวิชาการและขอบข่ายเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ
3. แนวคิดการบริหาร โรงเรียนอิสลามสันติชน
4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอัลกุรอาน
5. แนวคิดการบริหารงานวิชาการยุคท่านศาสดามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) และยุคคาลิป
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การบริหารและการจัดการสถานศึกษา

ความหมายการบริหารและการจัดการสถานศึกษา

การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายๆ อย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม

การจัดการ หมายถึง การทำให้กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร การจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การสรรหาบุคลากร การนำหรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน การจัดการทรัพยากรประกอบด้วย การใช้งานและการจัดวางทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรเทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันของกลุ่มบุคคล

สถานศึกษา หมายถึง หน่วยงานตามกฎหมายที่มีหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นของภาครัฐหรือภาคเอกชน เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานการศึกษาอื่นๆ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษารับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาและบริหารครูให้ทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน สถานศึกษาแต่ละแห่งมีสภาพแวดล้อม ปัจจัยและวัฒนธรรมแตกต่างกัน การบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกแห่งผู้บริหารจำเป็นต้องศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีต่างๆ อย่างหลากหลาย เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ให้การจัดการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

การบริหารและการจัดการสถานศึกษา มนูญ โต้ะอาจ (2558) การบริหารและการจัดการสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการในการทำงาน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบในสถานศึกษาที่ดำเนินการ การบริหารงานในสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้บริหารเพื่อต้องการพัฒนาหรือให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่องค์กรได้กำหนดไว้และสามารถบริการทางการศึกษาแก่สังคมได้เป็นอย่างดี

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาระดับปฏิบัติการที่สำคัญที่สุด มีสิทธิหน้าที่หรืออำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ และขอบเขตวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งที่กำหนดไว้ในกฎหมาย คือ เป็นส่วนราชการที่มีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เช่นเดียวกับสถานศึกษาไม่เป็นนิติบุคคล ส่วนอำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นในฐานะนิติบุคคลกำหนดไว้ในมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ที่กำหนดให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้จ่ายและจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาที่เป็นราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริหารสถานศึกษาและเก็บค่าธรรมเนียมสถานศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์และภารกิจของสถานศึกษา ดังนั้นผลของการจัดการศึกษาจะเป็นเช่นใดนั้น จึงขึ้นอยู่กับการบริหารงานของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษามีขอบเขตภารกิจในการบริหารและจัดการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลไว้ 4 ด้านดังนี้

ด้านการบริหารงานงบประมาณ

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

Ronald F. Cambell and Russell .T Gregg (1957 อ้างใน เจริญผล สุวรรณ โชติ, 2555) กล่าวว่า การบริหารจะต้องประกอบด้วย การตั้งเป้าหมาย (Setting Goals) จัดวางนโยบาย (Making Policy) กำหนดบทบาท (Determining Roles) การประสานงาน (Coordination) การประเมินประสิทธิภาพ (Appraising Effectiveness) และการติดต่อสื่อความหมาย (Communicating)

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานงบประมาณ

การบริหารงานงบประมาณ หมายถึงการวางแผนการใช้ทรัพยากรให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงานและโครงการที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามความต้องการของหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังมีวัตถุประสงค์ในการบริหารการเงินสถานศึกษาดังนี้

1. เพื่อให้สถานศึกษามีการบริหารงานด้านงบประมาณอย่างเป็นอิสระคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยการวางแผนการเงินของสถานศึกษา มีการคาดการณ์ล่วงหน้าเกี่ยวกับการใช้จ่ายและดำเนินการเกี่ยวกับการเงินของสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารจะต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่มีต่อการให้ได้มาหรือการจ่ายไปซึ่งการเงินของสถานศึกษา
2. เพื่อให้ได้ผลผลิตและผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ ด้วยการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของสถานศึกษาโดยส่วนรวม เช่น ที่ดิน อาคาร สถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ ของสถานศึกษา เป็นต้น
3. เพื่อให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ การควบคุมการดำเนินงานทางการเงิน เพื่อให้มีประสิทธิภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานและกฎเกณฑ์เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบไปด้วยระบบบัญชีและวิธีการต่างๆ ในการตรวจสอบเงินและทรัพย์สินของสถานศึกษา

ขอบข่ายของการบริหารงานงบประมาณ

งบประมาณเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารงานทุกชนิด ทุกหน่วยงานและองค์กร ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน องค์กรทางด้านการศึกษาหรือด้านธุรกิจ ทุกหน่วยงานจะต้องจัดทำงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถใช้งบประมาณที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วในด้านการศึกษา สถานศึกษาต้องมีขอบข่ายการบริหารงานงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขอบข่ายดังนี้

1. การจัดทำและเสนองบประมาณการวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา จัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมของงบประมาณ
 2. การจัดสรรงบประมาณการเบิกจ่าย การอนุมัติงบประมาณ การโอนเงิน งบประมาณ ในสถานศึกษา จะต้องมีการวางแผนในการจัดสรรเป็นอย่างดีให้ครบทุกภาคส่วนตามความเหมาะสมกับบริบทของงานนั้น
 3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล รายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน เพื่อให้การบริหารงานงบประมาณนั้นเป็นไปตามได้ด้วยดี และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายในการบริหารสถานศึกษา
 4. การระดมทรัพยากร การจัดหาทรัพยากรและการลงทุน เพื่อการศึกษาการจัดหารายได้และผลประโยชน์กองทุนกุ้มสวัสดิการเพื่อการศึกษา อันเป็นปัจจัยในการบริหารงานที่เกี่ยวกับบุคลากรเพื่อให้คนในองค์กรสถานศึกษามีคุณภาพชีวิตที่ดีและสานเจตนารมณ์ร่วมนโยบายของสถานศึกษาให้เกิดผลสำเร็จต่อไปในอนาคต
 5. การบริหารงานการเงิน การเบิกจ่ายเงินจากคลัง การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน การนำส่งเงิน การกักเงินไว้เบิกเหลือมปี ต้องมีการจัดทำบัญชีรายละเอียดอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการตรวจสอบและทำให้การบริหารด้านงบประมาณเป็นไปด้วยความเหมาะสม
 6. การบริหารบัญชี การจัดทำบัญชีการเงิน การจัดทำรายงาน ทางการเงิน จัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียนและรายงาน เพื่อการทำสถิติในการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าในการวางแผนการจัดทำแผนปีงบประมาณในการบริหารงบประมาณการเงินในอนาคตต่อไป
 7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา การจัดหาพัสดุ การกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและการจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ
- ดังนั้นสรุปได้ว่า การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาทั้ง 7 ข้อข้างต้น เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องนำไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารงานด้านงบประมาณมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาเพื่อการบริหารงานด้านงบประมาณไปตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยจะต้องเน้นความคล่องตัว ความโปร่งใส และตรวจสอบได้

ด้านการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลเป็นศิลปะในการเลือกสรรบุคลากรคนใหม่และใช้บุคลากรคนเก่า ในลักษณะที่จะให้เกิดผลงานและการบริการ ที่มาจากการปฏิบัติงานของบุคคลให้มีจำนวนคุณภาพที่คุ้มค่ามากที่สุดทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพในสถานศึกษา ดังนั้นการบริหารงานบุคคลจึงเป็น

ภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัวมีอิสระภายใต้กฎหมายระเบียบเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนามีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

Jenet Cheng Lian Chew (2004 อ้างใน มาราริ สัสดีวงศ์, 2552: 64) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามวิธีการพัฒนาบุคลากรในมหาวิทยาลัยของประเทศออสเตรเลีย ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารมหาวิทยาลัยโดยส่วนรวมและจำแนกตามขนาดของมหาวิทยาลัยมีการปฏิบัติตามวิธีการพัฒนาบุคลากรในมหาวิทยาลัยโดยภาพรวมและรายด้าน 3 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือด้านการพัฒนาทีมงาน ด้านการพัฒนาระหว่างการปฏิบัติงาน และด้านการประเมินผลการวิจัยในชั้นเรียน ยกเว้นผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลางมีการปฏิบัติงานด้านการประเมินและวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก

จากการศึกษาเอกสารพบว่า การบริหารบุคลากรงานบุคคลมีความประสิทธิภาพในทุกด้าน โดยจะต้องคำนึงถึงปัจจัยหลักในการบริหารงานบุคคลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานบุคคล

1. เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้องรวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล โดยคำนึงในการให้การให้ความสำคัญอย่างเหมาะสมเนื่องจากทุกส่วนคือฟันเฟืองสำคัญของการดำเนินการในสถานศึกษา
2. เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาในการปฏิบัติงานควบคู่กันกับการคำนึงถึงฐานะของการให้บริการด้านการศึกษาของสถานศึกษา
3. เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพโดยยึดมั่นในระเบียบวินัยรรยาบรรณอย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ ที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการจัดการทั้งระบบของสถานศึกษา
4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขอบข่ายของการบริหารงานบุคคล

1. การวางแผนอัตรากำลัง การกำหนดตำแหน่ง การวิเคราะห์วางแผนอัตรากำลังคน การขอเลื่อนตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาและวิทยฐานะของ ข้าราชการครู
2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ดำเนินการสรรหาเพื่อบรรจุบุคคลเข้ารับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา กรณีได้รับมอบอำนาจจาก อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา การจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราวการแต่งตั้งย้ายโอนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การบรรจุกลับ เข้ารับราชการ การรักษาราชการแทนและรักษาการในตำแหน่ง
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การเลื่อนขั้นเงินเดือนครูและบุคลากรทางการศึกษา การเพิ่มค่าจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว การดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีถือจ่ายเงินเดือน เงินวิทยฐานะและค่าตอบแทนอื่น ทะเบียนประวัติ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ การขอมิบัติประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ งานขอหนังสือรับรองขออนุญาตไปราชการต่างประเทศ ขออนุญาตลาอุปสมบท ขอพระราชทานเพลิงศพ การลาศึกษาต่อ การยกย่องเชิดชูเกียรติและให้ได้รับเงินวิทยพัฒน์ การจัดสวัสดิการ
4. การสร้างวินัยและการรักษาวินัย กรณีความผิดวินัยไม่ร้ายแรง ความผิดวินัยร้ายแรง การอุทธรณ์ การร้องทุกข์ การสร้างเสริมและการป้องกันการกระทำผิดวินัย
5. งานนอกจากราชการให้ออกจากราชการกรณีไม่พ้นทดลองปฏิบัติราชการหรือไม่ผ่านการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้มต่ำกว่าเกณฑ์ ก.ค.ศ. กำหนดการออกจากราชการกรณีขาดคุณสมบัติทั่วไป การให้ออกจากราชการไว้ก่อน การให้ออกจากราชการเพราะเหตุรับราชการนานหรือเหตุทดแทน กรณีมีมลทินมัวหมอง กรณีได้รับโทษจำคุกโดยคำสั่งของศาลหรือรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ด้านการบริหารงานทั่วไป

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์การให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน เป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานทั่วไป

1. เพื่อให้บริการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
 2. เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชนจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี ความเลื่อมใสศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา
- ขอบข่ายของการบริหารงานทั่วไป**

1. การดำเนินงานธุรการ ได้แก่ การศึกษาสภาพงานธุรการของสถานศึกษาและ ข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกฎกระทรวง รวมถึงพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารงานทั่วไป วางแผน ออกแบบระบบงานธุรการเพื่อลดขั้นตอนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ โดยอาจนำระบบเทคโนโลยี มาใช้ในการดำเนินงานให้เหมาะสม จัดบุคลากรรับผิดชอบและพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานธุรการตามระบบที่กำหนดไว้ จัดหา Hardware และ Software ให้สามารถรองรับการปฏิบัติงานด้านธุรการได้ตามระบบที่กำหนด ดำเนินงานธุรการตามระบบที่กำหนดไว้ โดยยึดความถูกต้องรวดเร็ว ประหยัดและคุ้มค่า
2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษา ได้แก่ การรวบรวมประมวลวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา สนับสนุนข้อมูล รับทราบหรือดำเนินการตามมติ ดำเนินงานด้านธุรการในการจัดประชุมของคณะกรรมการสถานศึกษา จัดทำรายงานการประชุม และแจ้งมติที่ประชุมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบดำเนินการและถือปฏิบัติแล้วแต่กรณี ประสานการดำเนินงานตามมติการประชุมในเรื่องการอนุมัติ อนุญาต สั่งการ เร่งรัดการดำเนินการและรายงานผลการดำเนินการให้คณะกรรมการสถานศึกษาทราบ
3. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ได้แก่ ดำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ จัดทำทะเบียนเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ จัดทำระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อใช้ในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลของเขตพื้นที่การศึกษา พัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการปฏิบัติการกิจ มีการจัดระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเชื่อมโยงกับสถานศึกษาอื่นและเขตพื้นที่การศึกษาและส่วนกลาง นำเสนอ เผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร การบริการและการประชาสัมพันธ์ มีการประเมินและประสานงานระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ และปรับปรุงพัฒนาเป็นระยะ
4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ได้แก่ จัดให้มีระบบการประสานงานและเครือข่ายการศึกษา พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาเครือข่ายการศึกษา ประสานงานกับเครือข่ายการศึกษาเพื่อแสวงหาความร่วมมือความช่วยเหลือ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนงานการศึกษาของสถานศึกษา เผยแพร่ข้อมูลเครือข่ายการศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง

เกี่ยวข้อง กำหนดแผน โครงการหรือกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ให้ความร่วมมือและสนับสนุนทางวิชาการแก่เครือข่ายการศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร มีดังนี้

(1) ในการจัดระบบการบริหารจะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้าง ภารกิจ การดำเนินงาน ปริมาณ คุณภาพและสภาพของสถานศึกษา วางแผนออกแบบการจัดระบบ โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการภายใน ระบบการทำงานและการบริหารงานของสถานศึกษา นำเสนอคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในการแบ่งส่วนความรับผิดชอบในสถานศึกษา ประกาศและประชาสัมพันธ์ให้ส่วนราชการตลอดจนประชาชนทั่วไปทราบ ดำเนินการบริหารจัดการให้เป็นไปตามโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการที่กำหนด ติดตามประเมินผลและปรับปรุงการจัดระเบียบบริหารให้มีประสิทธิภาพ

(2) ในการพัฒนาองค์กร มีการศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูล สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์กรของสถานศึกษา กำหนดแนวทางการพัฒนาองค์กรให้ครอบคลุม โครงสร้าง ภารกิจ บุคลากร เทคโนโลยี และกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา ดำเนินการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ ความสามารถที่เหมาะสมกับ โครงสร้างภารกิจเทคโนโลยีและกลยุทธ์ของสถานศึกษา กำหนดเป้าหมาย ผลผลิต ผลลัพธ์ ตัวชี้วัดในการปฏิบัติงานบุคลากร ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามแนวทางการพัฒนาองค์กรเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาองค์กรและขบวนการปฏิบัติงานให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ มีการสำรวจข้อมูลด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา มีการวางแผน กำหนดนโยบายและแนวทางการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษา มีการระดมจัดหาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้งานด้านต่างๆ อีกทั้งยังสนับสนุนให้บุคลากรนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษา ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ และมีการติดตามประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา

7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการงบประมาณ บุคลากร บริหารทั่วไป ดำเนินการสำรวจปัญหาความต้องการ ทั้งความจำเป็นของด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป จัดระบบส่งเสริมสนับสนุนเพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารงานด้านวิชาการ จัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์

เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานทุกด้าน รวมทั้งติดตาม ประเมินผลการสนับสนุน นำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาเพื่อให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

8. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม กำหนดแนวทางการวางแผนการบริหารจัดการอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา มีการจัดการบำรุง ดูแล พัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้อยู่สภาพที่มั่นคงปลอดภัย เหมาะสมพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ และติดตามเพื่อตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ เพื่อสรุปและประเมินผลเพื่อจัดทำรายงานการใช้อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน ได้แก่ การประสานงานกับชุมชนและท้องถิ่นในการสำรวจข้อมูล จำนวนนักเรียนที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาในเขตบริการของสถานศึกษา จัดทำสำมะโนผู้เรียนที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษา จัดระบบข้อมูลสารสนเทศจากสำมะโนผู้เรียน เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำเสนอข้อมูลสารสนเทศสำมะโนผู้เรียนให้เขตพื้นที่การศึกษารับทราบ

10. การรับนักเรียน มีการประสานการดำเนินการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาร่วมกัน และเสนอข้อตกลงให้เขตพื้นที่การศึกษาเห็นชอบ มีการกำหนดแผนการรับนักเรียนของสถานศึกษา โดยประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการรับนักเรียนตามแผนที่กำหนด ให้ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ในการติดตามช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาในการเข้าเรียน ประเมินผลและรายงานผลการรับเด็กนักเรียนให้เขตพื้นที่การศึกษารับทราบ

11. การส่งเสริมประสานงานการจัดการศึกษาในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย โดยมีการสำรวจความต้องการในการเข้ารับบริการการศึกษาทุกรูปแบบทั้งในระบบ นอกระบบและอัธยาศัย รวมทั้งกำหนดแนวทางและความเชื่อมโยงในการจัดและพัฒนาศึกษาของสถานศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวทางของเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้ง 3 รูปแบบ ตามความเหมาะสมและศักยภาพของสถานศึกษา โดยประสานเชื่อมโยงประสานความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรหน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ทรัพยากรถือเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการเรียนการสอนหรือพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และได้ผลตามความมุ่งหมายอย่างแท้จริง เป็นการช่วยส่งเสริมงานวิชาการให้มีคุณภาพ และการช่วยส่งเสริมการดำเนินงานด้านอื่นๆ ในสถานศึกษา

13. การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์และสถานที่ ในด้านการดูแลนักเรียน คุณธรรมจริยธรรม และกิจกรรมที่อยู่ในขอบข่ายงานกิจการนักเรียนที่อยู่นอกคาบเรียนในห้องเรียน สรุปลงและประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไข การส่งเสริมกิจการนักเรียน เพื่อให้การจัดกิจกรรมเกิดคุณค่าและประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

14. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา โดยการจัดให้มีการศึกษาความต้องการในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล และผลงานของสถานศึกษารวมทั้งความต้องการในการได้รับข่าวสารข้อมูลทางการศึกษาของชุมชน วางแผนการประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน องค์กรสถาบันและสื่อมวลชนในท้องถิ่น พัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ผลงานของสถานศึกษา สร้างกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ทราบถึงผลที่ได้รับเพื่อนำไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้เหมาะสมต่อไป

15. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ด้วยการกำหนดแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร และหน่วยงานอื่น ให้คำปรึกษาแนะนำ ส่งเสริมสนับสนุน และประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกับ บุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

16. การจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน ได้แก่ วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาตามโครงสร้างและภารกิจสถานศึกษา มีวิเคราะห์ความเสี่ยงของการดำเนินงาน กำหนดปัจจัยเสี่ยง และจัดลำดับความเสี่ยง กำหนดมาตรการในการป้องกันความเสี่ยงในการดำเนินงานของสถานศึกษา วางแผนการจัดระบบการควบคุมภายในสถานศึกษา ให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายนำมาตรการป้องกันความเสี่ยงไปใช้ในการควบคุมการดำเนินงานตามภารกิจดำเนินการควบคุมตามหลักเกณฑ์มาตรการ และวิธีการตามที่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินกำหนด ทำการประเมินผลการดำเนินการควบคุมภายใน ตามมาตรการที่กำหนดและปรับปรุงให้เหมาะสม และรายงานผลการประเมินการควบคุมภายใน

17. งานบริการสาธารณะ ได้แก่ จัดให้มีระบบบริการสาธารณะ จัดระบบข้อมูล ข่าวสารของสถานศึกษาเพื่อให้บริการต่อสาธารณะ รวมทั้งให้บริการข้อมูล ข่าวสาร และบริการอื่นๆ แก่สาธารณชน ตามความเหมาะสมและศักยภาพของสถานศึกษา และพัฒนาระบบการให้บริการแก่สาธารณชนให้มีประสิทธิภาพ เกิดความพึงพอใจต่อผู้มารับบริการ เพื่อประเมินความพึงพอใจงานบริการสาธารณะจากผู้มาของรับบริการ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาระบบงานบริการสาธารณะ

18. งานที่ไม่ได้ระบุในงานอื่น ได้แก่ การจัดให้มีบุคลากร รับผิดชอบงานตามความเหมาะสมและศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน โดยให้ผู้ที่รับผิดชอบงานวางแผนการปฏิบัติงานและดำเนินงานให้เสร็จสิ้นตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของผู้ที่ได้รับมอบหมาย และประเมินผล การปฏิบัติงานของผู้ที่ได้รับมอบหมาย

สรุปได้ว่า การบริหารงานทั่วไป เป็นภารกิจหนึ่งของสถานศึกษา โดยสนับสนุน ส่งเสริมการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้บรรลุตามนโยบาย ที่สถานศึกษากำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์การให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาทั้ง 18 ข้อข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาเพื่อการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาตามเป้าหมายที่สถานศึกษาวางไว้

แนวคิดการบริหารงานวิชาการและขอขบ่ยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มุ่งให้ กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษา ดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามี ความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกือหนุน การพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็วและ สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น
2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเองและการ ประเมินคุณภาพจากหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัย เกือหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึด ผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นๆ อย่างกว้างขวาง

ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานที่มีความครอบคลุมในการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการวิชาการ การวางแผน การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน จึงเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการศึกษาของสถานศึกษา โดยจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาต้องตอบโจทย์ความสำเร็จทางด้านวิชาการของสถานศึกษานั้น และการที่จะทำให้บรรลุถึงความสำเร็จนั้นผู้มีส่วนขับเคลื่อนได้แก่ผู้บริหารและบุคลากรภายในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังกล่าวจึงควรให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการมีแนวทาง ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่จะทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษาได้วางไว้ ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตร ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น นำหลักสูตรไปใช้ วิจัยและประเมินผลการใช้หลักสูตรต่อไป

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การวิเคราะห์เพื่อศึกษาสภาพและข้อควรพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องกับการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอน และส่งเสริมให้มีการผลิตสื่อที่เป็นนวัตกรรมใหม่ในบริบทของวิชาที่แตกต่างกันไป และมีการศึกษาวิจัยในชั้นเรียนเพื่อต่อยอดในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา

3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน เป็นอีกกระบวนการหนึ่งของการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การกำหนดนโยบายการประเมินและต่อยอดเชิงพัฒนาความเป็นมาตรฐานของสถานศึกษา มีการกำหนดแผนงานในกลุ่มสาระวิชา วิธีการ เกณฑ์ในการตัดสินและรูปแบบการประเมินที่หลากหลายและรายงานผลต่อผู้ที่รับผิดชอบส่วนงานบริหารทราบ และนำผลการดำเนินการไปพัฒนาปรับใช้ในงานวิชาการของสถานศึกษา

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการจัดทำการศึกษางานวิชาการอย่างครบถ้วนแต่ละมิติ เพื่อนำเอาข้อมูลที่ประจักษ์ในด้านเหตุผลและตัวเลขนำมาพัฒนางานวิชาการสาระวิชาต่างๆ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทของการศึกษาในยุคปัจจุบัน

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเน้นไปในการพัฒนานวัตกรรมแหล่งการเรียนรู้ ปัจจุบันไม่อาจปฏิเสธได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นตัวขับเคลื่อนนวัตกรรม (Innovation) ก็มีความสำคัญกับองค์กรและมนุษย์ทุกคนบนโลกมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาตนเอง องค์กร หน่วยงาน รวมถึงความก้าวไกลของประเทศชาติ

ซึ่งนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ด้วยการนำสู่การปฏิบัติ สำหรับนวัตกรรมในบริบทขององค์กรสามารถแยกมุมมองในการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ได้

6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ งานวิชาการจะต้องสนับสนุนทุกพื้นที่ในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งสิ้นที่ใช้ในการพัฒนาทั้งทางวิชาการความรู้และทักษะที่แตกต่างในแต่ละสาระวิชา เช่น ป้ายนิเทศเพื่อให้ความรู้ต่างๆ หรือความรู้ทางด้านภาษาในทุกสถานที่ เช่น สวนหย่อม ทางเดิน โรงอาหาร และทุกสถานที่ในสถานศึกษา

7. การนิเทศการศึกษา เป็นการติดตามการจัดการเรียนการสอน อันได้แก่การศึกษา วิเคราะห์ข้อควรพัฒนาและปรับปรุงในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับคณะผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยมีการจัดระบบการนิเทศทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษา การวางแผน การดำเนินการ การวัดประเมินผลระบบงานนิเทศเพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนา และสนับสนุนให้มีการนิเทศระหว่างครูผู้สอนด้วยกัน

8. การแนะแนวทางการศึกษา ได้แก่ การจัดการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพในสถานศึกษา การดำเนินการแนะแนวการศึกษาโดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา การติดตามผล และประเมินผลการจัดการระบบและกระบวนการแนะแนวการศึกษา และการประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการแนะแนวทางการศึกษา

9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่ การสร้างและปรับปรุงระบบให้มีความเป็นเอกลักษณ์ และความเหมาะสมในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้วยการใช้กระบวนการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่มีประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามาปรับใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เพิ่มมากขึ้น

10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โดยการส่งเสริมให้มีการนำเอาความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมปรับใช้ในสถานศึกษา และส่งเสริมให้มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ต่อไปเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนและสถานศึกษา

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น ได้แก่ การจัดให้มีกิจกรรมทางวิชาการเพื่อเชื่อมสัมพันธ์และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่นเพื่อการแลกเปลี่ยนและประสานความร่วมมือในด้านทางวิชาการในระดับองค์กร

12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ดังนั้นสรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการนั้นเป็นสิ่งสำคัญเป็นงานหลักและเกี่ยวข้องกับทุกกิจกรรมในสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นไปยังการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพตามที่สถานศึกษา

ได้วางไว้โดยการบริหารงานวิชาการปีนงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อ บรรลุผลตามมาตรฐานและเป้าหมายทางวิชาการที่สถานศึกษากำหนดไว้ การบริหารงานวิชาการทั้ง 12 ด้านดังกล่าวข้างต้น หากการบริหารงานวิชาการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพผลก็จะส่งผลให้ ผู้เรียนได้รับความรู้เพื่อนำไปพัฒนาตนเองและเป็นบุคลากรที่มีความรู้ของสังคมต่อไป

แนวคิดการบริหารโรงเรียนอิสลามสันติชน

โรงเรียนอิสลามสันติชน เป็นโรงเรียนสอนศาสนาควบคู่สามัญโดยมูลนิธิสันติชนเป็นเจ้าของ เมื่อปี 2541 ได้จัดตั้งโรงเรียนอิสลามสันติชน จดทะเบียนกับกระทรวงศึกษาธิการเป็น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควบคู่สามัญ เปิดสอนปีแรกมีนักเรียน 120 คน มีครู 8 คน มูลนิธิสันติชนเป็นผู้ขออนุญาต โดยนายประเสริฐ มัสซารี เป็นผู้ก่อตั้งและผู้รับใบอนุญาต

เริ่มต้นเมื่อปี 2520 อาจารย์อิสมาแอล วิสุทธิปราณี ได้จัดการเรียนการสอนศาสนาอิสลามให้กับประชาชนทั่วไป ผ่านรายการวิทยุชุมชน โดยเป็นครูประจำสถานีวิทยุ และมีผู้สนใจในการจัดการเรียนการสอนผ่านวิทยุชุมชนเป็นจำนวนมาก แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอิสลามสันติชน สรุปได้ดังนี้

พ.ศ. 2526 อาจารย์อิสมาแอล วิสุทธิปราณี มีเหตุจำเป็นต้องกลับภูมิลำเนาเนื่องจากมีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยที่ทำการเช่าซื้อบ้าน แต่เจ้าของเดิมได้จ้างองทัพบกซื้อจนหลุดเป็นของเอกชนทำให้อาจารย์อิสมาแอล วิสุทธิปราณี ไม่มีที่อยู่อาศัย อาจารย์ประเสริฐ มัสซารี ในฐานะผู้ร่วมงานการจัดการเรียนการสอนผ่านรายการวิทยุชุมชนจึงได้จัดหาที่อยู่อาศัยให้กับท่าน และสร้างอาคารเรียนหลังไม้ชั้นเดียว ที่เรียนกันว่า “บาแล โต๊ะเราะฮ์” ใช้ในการเรียนการสอนแก่ผู้นับถือศาสนาอิสลาม

พ.ศ. 2530 อ.ประเสริฐ มัสซารีเป็นผู้นำจัดตั้งมูลนิธิสันติชนขึ้น โดยมีพันธกิจหลักคือการเผยแพร่ศาสนาให้กับผู้สนใจอิสลาม หน่วยงานราชการและก๊วยให้กับประชาชน และส่งเสริมการศึกษาให้กับเยาวชนเบื้องต้น ต่อมาในปีพ.ศ. 2540 อาจารย์ประเสริฐ มัสซารีได้ขออนุญาตที่ดินให้กับมูลนิธิสันติชนเพื่อทำการจัดตั้งโรงเรียน โดยทำการติดต่อขอเพื่ออุทิศ ถึง 3 ครั้ง จากผู้ใหญ่หวัง วงษ์สันต์ และได้อุทิศให้มูลนิธิสันติชนจำนวน 1 ไร่ โดยมีเงื่อนไขว่าหากไม่สามารถจัดตั้งโรงเรียนได้จะขอกรรมสิทธิ์คืน โดยมีอาจารย์ประเสริฐ มัสซารี เป็นผู้ดำเนินการ และในปีเดียวกันได้จดทะเบียนโรงเรียนอิสลามสันติชนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาให้กับเยาวชนมุสลิมในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง

พ.ศ. 2541 โรงเรียนอิสลามสันติชนได้ทำการเปิดสอนศาสนาควบคู่สามัญ โดยเริ่มจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 ห้องและมีอัตราการเพิ่มในแต่ละปี โดยโรงเรียนอิสลามสันติชนได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้สนใจอิสลามและเยาวชนมุสลิมให้เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจนเป็นที่ไว้วางใจและเป็นความภาคภูมิใจของสังคมมุสลิมตลอดมา จนเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนและเป็นที่ยอมรับจากทางภาครัฐและภาคเอกชนและในปีเดียวกันนี้อดีตนายกรัฐมนตรี ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้กล่าวปราศรัยในงานวัน สันติชนว่า “กิจกรรมของมูลนิธิสันติชนที่ได้ทุ่มเทให้กับเรื่องการศึกษาของบุตรหลาน ทุ่มเทให้กับเรื่องของงานด้านวัฒนธรรม ศาสนา ซึ่งผมขอชื่นชมและดีใจมากที่ได้มีส่วนในวันนี้ เพราะเยาวชนของไทยนั้นเป็นเยาวชนที่มีค่ามาก อนาคตข้างหน้าเราจะต้องเผชิญต่อภาวะอะไรอีกมาก ถ้าหากเยาวชนอ่อนแอก็น่าเป็นห่วง กิจกรรมที่ทางมูลนิธิสันติชนได้ทำไปนั้น รวมทั้งเรื่องของการให้การศึกษา การรักษาวัฒนธรรม และการต่อต้านยาเสพติด เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง”

พ.ศ. 2542 คณะผู้ตรวจสถานศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนได้ให้คำแนะนำในสมุดเยี่ยมของโรงเรียนอิสลามสันติชนว่า “ขอให้โรงเรียนอิสลามสันติชนเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ในกลุ่มพี่น้องมุสลิมที่มีสถานศึกษาที่ดีที่สุดของประเทศไทยในกรุงเทพมหานคร” และกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศว่า โรงเรียนอิสลามสันติชนเป็นเครือข่ายโรงเรียนนำร่องที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานปี 2544

โรงเรียนอิสลามสันติชนมีการบริหารงานวิชาการอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดจนกระทั่งในปีพ.ศ. 2561 โรงเรียนอิสลามสันติชนมีนวัตกรรมใหม่ทางการศึกษาที่เป็นสถานศึกษาแรกของประเทศไทย ที่จัดการเรียนการสอนการท่องจำอัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย หลักสูตรฮานีฟีดา ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นหลักสูตรการท่องจำอัลกุรอาน โดยการจัดการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาสมอง (Brain Based Learning) และใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบ (Edutainment) เป็นการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้การเรียนมีความสนุกเพลิดเพลิน ควบคู่ไปกับการได้รับความรู้ สามารถประเมินผลเสมือนการตอบของระบบคอมพิวเตอร์ และได้ลงนามบันทึกข้อตกลง MOU ความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันลาโรบาฮานีฟีดา ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2561 เพื่อความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ครูและนักเรียนในประเทศไทย โดยให้การฝึกอบรมฮาฟิซอัลกุรอานตามเทคนิควิธีจำอัลกุรอานได้เร็ว อ่านได้เร็ว และได้มอบทุนการศึกษาให้ครูและนักเรียนโรงเรียนอิสลามสันติชนไปศึกษาอบรมฮาฟิซอัลกุรอานทุกปีภาคเรียน และทุนเรียนฮาฟิซต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 สายวิทยาศาสตร์ฮาฟิซอัลกุรอาน สถาบันลาโรบาฮานีฟีดาได้เปิดสาขาในประเทศไทยอย่างเป็นทางการที่โรงเรียนอิสลามสันติชน เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2561 โดยมี ฯพณฯ อะหมัด รุสดี เอกอัครราชทูตอินโดนีเซียประจำประเทศไทย

เป็นประธานในพิธี เพื่อความร่วมมือของทั้งสองสถาบันอย่างใกล้ชิด เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการทำงานร่วมกันอย่างเหนียวแน่น มีการแลกเปลี่ยนเยี่ยมชมกันบ่อยครั้ง สถาบันลาไบบาฮานีฟีดาได้ให้ทุนการศึกษาอบรมครูและนักเรียนฮาฟิซอัลกุรอานให้ไปศึกษาอบรมที่ประเทศอินโดนีเซียทุกปีดภาคเรียน โรงเรียนอิสลามสันติชนและสถาบันลาไบบาฮานีฟีดาได้ขยายความร่วมมือโดยลงนามบันทึกข้อตกลง MOU กับโรงเรียนสอนศาสนาและสามัญในประเทศไทยทั้งภาคกลางและภาคใต้ ซึ่งเป็นโรงเรียนในเครือข่ายสมาคมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งประเทศไทย เพื่อพัฒนาวิธีจำอัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทยตามเทคนิควิธีฮานีฟีดา Hanifida Method

ต่อมาในปี พ.ศ. 2562 โรงเรียนอิสลามสันติชนได้เปิดสายวิทยาศาสตร์ฮาฟิซอัลกุรอาน โดยเพิ่มวิชาฮาฟิซอัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย ตามเทคนิควิธีจำได้เร็ว อ่านได้เร็วตามวิธีฮานีฟีดา ประเทศอินโดนีเซีย รวมทั้งการสอนศาสนา ภาษาอาหรับ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นต้น โรงเรียนอิสลามสันติชนมีความเจริญเติบโตมาโดยตลอด ปี 2562 มีนักเรียน 2,075 คน มีครูและพนักงาน 130 คน

การบริหารงานวิชาการสายฮาฟิซอัลกุรอานของโรงเรียนอิสลามสันติชน

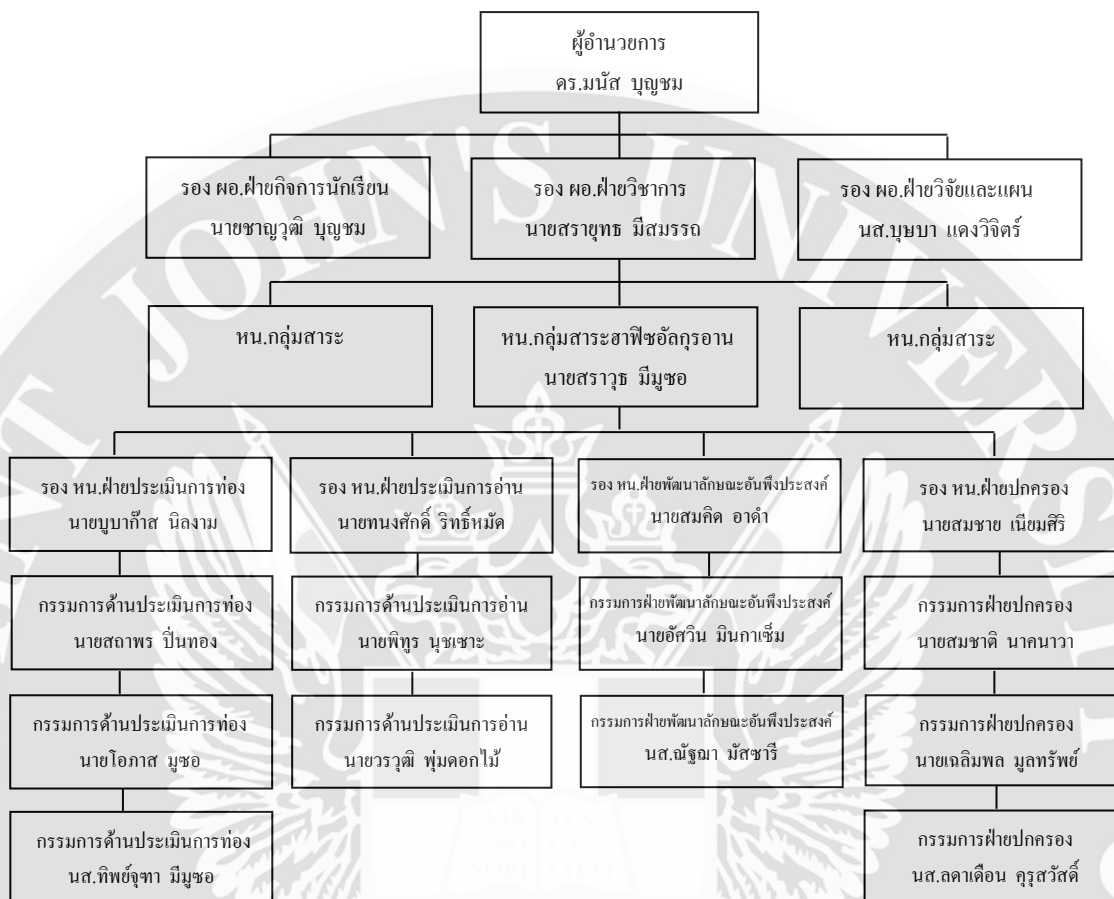
จากเดิมที่โรงเรียนอิสลามสันติชนไม่มีการเรียนฮาฟิซอัลกุรอาน ในปี 2561 โรงเรียนอิสลามสันติชนจึงได้นำหลักสูตรฮาฟิซอัลกุรอาน หลักสูตรฮานีฟีดา มาทดลองใช้ และใช้จริงในปีการศึกษา 2562 โดยผู้รับผิดชอบการบริหารงานวิชาการ ได้จัดทำเป็น โครงการให้นักเรียนที่มีความสนใจในการท่องจำอัลกุรอานได้มีโอกาสเข้าร่วมการเรียนรู้หลักสูตรการจำอัลกุรอานโดยมีลำดับการบริหารงานดังต่อไปนี้ในแต่ละภาคเรียนและปีการศึกษาดังนี้

1. ภาคการเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 มีจำนวนผู้เข้าร่วม โดยมีนักเรียนจำนวน 17 คน ครู 6 คน ทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วงเช้าของทุกวันก่อนเข้าเรียน ตั้งแต่เวลา 06.50น.-07.50น.
2. ภาคการเรียนที่ 2 ปี 2561 มีจำนวนผู้สนใจนักเรียนเพิ่มขึ้นจำนวนนักเรียน 33 ครู 12 คน โดยมีจำนวนเพิ่มขึ้นตามลำดับ
3. ในปีการศึกษา 2562 ผู้ก่อตั้งโรงเรียนอิสลามสันติชนจึงมอบนโยบายให้งานวิชาการ และงานกิจการนักเรียนของโรงเรียน ให้มีการจัดห้องเรียนฮาฟิซอัลกุรอานให้กับนักเรียนผู้สนใจให้มีโอกาสเรียนวิชาฮาฟิซอัลกุรอานควบคู่กับการเรียนสามัญในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรียกว่าเรียนในระบบ โดยเรียนในคาบเรียนวิชาที่โรงเรียนได้กำหนดไว้ คือ วิชาอรรถาธิบายอัลกุรอาน (วิชาตีฟิรอัลกุรอาน) คาบเรียนกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และกิจกรรมชมรม โดยมีนักเรียนรวม 28 คน ครูผู้รับผิดชอบ 1 คน ปีการศึกษา 2562 นี้ได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในคาบเรียนกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ โดยจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นกลุ่ม กลุ่มละ 30 คน จำนวน 10 กลุ่ม รวมนักเรียนผู้ร่วมกิจกรรม 300 คน

ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ฮาฟิซอัลกุรอาน โดยเริ่มจากพื้นฐานของหลักสูตรฮาฟิซฮานีฟิดา ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับในระดับช่วงชั้นประถมศึกษา มีการจัดการเรียนฮาฟิซอัลกุรอาน ให้นักเรียน ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 6 ห้อง ห้องละ 44 คน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในช่วงคาบเรียน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ คาบกิจกรรมชมรม และช่วงเช้าของทุกวัน เวลา 07.00น.-08.00น. ให้นักเรียนผู้สนใจ มีนักเรียนจำนวน 29 คน ครูผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2 คน

สำหรับโครงการฮาฟิซอิสลามสันติชนได้ดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 ให้นักเรียนผู้สนใจยังคงจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนนักเรียน 54 คน ครู 9 คน โดยปีการศึกษา 2562 ภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ทำการจัดกิจกรรมต่อเนื่องโดยมีนักเรียนจำนวน 69 คน และครู จำนวน 9 คน ต่อมาในปีการศึกษา 2563 มีแผนเปิดรับนักเรียนที่เรียนในระบบ โดยเรียนในคาบเรียนวิชาที่โรงเรียนได้กำหนดไว้ คือ วิชาอรรถาธิบายอัลกุรอาน (วิชาตีฟฮิรอัลกุรอาน) คาบเรียนกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และกิจกรรมชมรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 ห้อง ห้องละ 45 คน และมีแผนการจัดทำโครงการต่อเนื่องนอกระบบ ให้นักเรียนผู้สนใจ นักเรียนจำนวน 114 คน และครูผู้ทำการสอนและควบคุมดูแล จำนวน 15 คน

โครงสร้างการบริหารงานวิชาการสายอาชีพซ้อลกรอานพร้อมความหมาย ปีการศึกษา 2563

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องจำซ้อลกรอาน

หลักสูตรอาชีพที่นำมาใช้ในงานวิชาการสายอาชีพซ้อลกรอานพร้อมความหมาย

หลักสูตรอาชีพอาณานิพดา การท่องจำซ้อลกรอานเป็นการกระทำที่ประเสริฐที่สุดในชีวิตมนุษย์ และการท่องจำซ้อลกรอานไม่ใช่เรื่องยากอย่างที่เคยคิดอีกต่อไป วนนี้โรงเรียนอิสลามสันติชนเปิดสอนวิชาอาชีพซ้อลกรอานหลักสูตรลาโรบาอาณานิพดาประเทศอินโดนีเซีย เป็นหลักสูตรและวิธีจำซ้อลกรอาน พร้อมความหมายภาษาไทย โดยใช้หลักการทางด้านคณิตศาสตร์ สัญลักษณ์ เรื่องเล่า และภาพเพื่อการจดจำ โดยใช้หลักการการจัดการเรียนรู้ด้วยสมองเป็นฐาน (Brain Based Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ ตามหลักการพัฒนาสมอง พร้อมทั้งมีกระบวนการ การจัดการเรียนรู้ด้วยระบบการศึกษาเชิงสันทนากการ (Edutainment) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ด้วยการทำกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้การเรียนมีความสนุกเพลิดเพลิน ควบคู่ไปกับการได้รับความรู้ สามารถประเมินผลเสมือนการตอบของคอมพิวเตอร์ หลักสูตรนี้ได้รับการรับรองมาตรฐานจากกระทรวงศาสนาและวัฒนธรรม และกระทรวงการศึกษาธิการ ประเทศอินโดนีเซีย

ฮานีฟูคติน มะหะคูน, คอยร่อตุลอิควาติ มะหัมมุด (2018) หลักสูตรฮานีฟีดา (Hanifida Method) คือ หลักสูตรการจำอัลกุรอาน โดยใช้การแปรค่าตัวเลขลำดับอายะห์ให้เป็นตัวอักษร เป็นสัญลักษณ์ โดยใช้เสียง ลักษณะรูปร่าง สี และสิ่งที่นำมาจดจำ อายะห์อัลกุรอานและความหมายมาผูกโยงเรื่องราวให้สอดคล้องกัน พร้อมทำทางประกอบความหมายเพื่อช่วยในการจำและประเมิณผลอย่างแม่นยำเช่นการประเมิณผลของคอมพิวเตอร์ ประเมิณแบบสุ่มถามจากความหมายให้บอกอายะห์หรือถามลำดับอายะห์ตอบตัวอายะห์หรือความหมายหรือตรงข้าม โดยจะให้อัลอัสมาอูลสุสนา (พระนามอัลละอะห์ทั้ง 99 พระนาม) เป็นแม่แบบสำหรับการท่องจำอัลกุรอานทั้ง 114 ซูเราะห์ ซึ่งเหตุการณ์ใช้อัลอัสมาอูลสุสนาเป็นแม่แบบนี้เนื่องจากเป็นกุญแจหรือเครื่องมือสำคัญในการท่องจำและความรู้ต่างๆ ทุกศาสตร์สาขา

เป้าหมายหลักสูตร หลักสูตรนี้มุ่งเน้นการจำลำดับอายะห์และอายะห์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทยหรือภาษาท้องถิ่นที่ทำการสอน ซึ่งผู้ศึกษาหลักสูตรฮานีฟีดาสามารถต่อยอดกับความรู้ศาสตร์อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้วิธีการฮานีฟีดา

หลักสูตรฮานีฟีดา (Hanifida Method)

อัลกุรอานเต็มไปด้วยการใช้จินตนาการและการสร้างมโนภาพ ฮานีฟูคติน มะหะคูน และคอยร่อตุลอิควาติ มะหัมมุด (2019) มีที่มาของหลักสูตรดังนี้

1. การจินตนาการ (Imagine) คัมภีร์อัลกุรอานได้กล่าวถึงคำที่มีความหมายถึงการมองดูมองเห็น และเห็นมากกว่า 584 ครั้ง ของประโยคที่เป็นสิ่งที่แสดงถึงของความหมายของจินตนาการ ซึ่งประกอบไปด้วยประโยคซึ่งที่มีรากศัพท์มาจากคำว่า นาซอรรอ (نظر) ปาซอรรอ (بصر) ร่ออา (أرى) และจากคำทั้ง 3 คำนี้ยังมีการกระจายไปตามรูปต่างๆ โดยพื้นที่ส่วนการมองเห็นของสมองมีมากถึง 80% ของสมองของมนุษย์ทุกคน ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่เหมาะสม ถ้าเรานำบทบาทของการใช้จินตนาการ และการสร้างมโนภาพ มาใช้ในการจดจำก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำให้ง่ายและรวดเร็วในการท่องจำ การบริโภคของสมอง ฮานีฟูคติน มะหะคูน, คอยร่อตุลอิควาติ มะหัมมุด (2006) กล่าวว่า การบริโภคของสมอง 80% ในการบริโภคของสมอง คือ การจินตนาการ, ความคิดที่เชื่อมโยง, รูปภาพ, สี, การแสดงท่าทาง, การปฏิบัติ, การใช้ทำนองประกอบ ซึ่งไม่ใช่แค่เวิร์คเป็นเพียงการเสริมแรงให้สามารถท่องจำได้ดีและมั่นคงมากขึ้นตัวอย่างเช่น อัลกุรอาน ซูเราะฮุ (บท) ที่ 59 ชื่อ อัลอิซหฺรฺ อายะฮุ (โองการ) ที่ 2

فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ ﴿٢﴾

มีความหมายว่า “จงยึดเป็นบทเรียนเถิด โอ้ผู้มีสติปัญญาทั้งหลายเอ๋ย” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, ส.ศ. 1419: 1468)

2. เรื่องเล่า (Story) ซึ่งมีปรากฏหลายเรื่องในอัลกุรอานเพื่อการจดจำ เช่น เรื่องเล่าเกี่ยวกับ ศาสดามูซา (อ.) และศาสดาฮารูน (อ.) ในซูเราะห์อัลบะเกาะเราะฮ์ เรื่องเล่าเกี่ยวกับศาสดามูซา (อ.) กับนบีค่อฎิร (อ.) ในซูเราะฮ์อัลกะหุฟ และเรื่องเล่าศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ในซูเราะฮ์อัลมุดคัสซิร เป็นต้น

3. การแสดงออก (Expression) อัลกุรอานกล่าวในลักษณะรูปแบบของการแสดงออก ด้วยท่าทาง ได้กล่าวเกี่ยวกับการใช้คำขี้ ๕ (อ่านว่า ซาลีก้า) ที่แสดงออกถึงการใช้ท่าทางอากัปกิริยา เพื่อใช้ในการจำความหมายของอายะฮ์ (โองการ) จากอัลกุรอาน ดังปรากฏในอัลกุรอานเช่น อัลกุรอาน ซูเราะฮ์ (บท) ที่ 2 ชื่อ อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ (โองการ) ที่ 2 ดังนี้

ذِكْرِ الْكِتَابِ لَا رُبَّ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٥٠﴾

อ่านว่า “ซาลีกัลบิ กิตาบู ลารอบ่าฟีฮิ ฮุดลิลลิล มุตตะกิน” ความหมายว่า “คัมภีร์นี้ ไม่มีความสงสัยใดๆ ในนั้น เป็นคำแนะนำสำหรับบรรดา ผู้ยำเกรงเท่านั้น” (สมาคมนักเรียนเก่า อหรับ, ส.ศ.1419:2) จากโองการที่ 2 นี้ชี้ให้เห็นถึงการใช้การแสดงออกด้วยท่าทาง ในคำว่า “คัมภีร์นี้” และยังมีการแสดงออกในรูปแบบลักษณะเช่นนี้อีกหลายโองการ ในคัมภีร์อัลกุรอาน

ฮานีฟูตดิน มะหะคูนและคอร้อตุลลือคาวาตี มะห์มูด (2006) ได้ศึกษาการบันทึกคลื่นไฟฟ้า ในสมอง พบว่า การตอบสนองทางการประมวลผลจากการเห็นภาพมีถึง 80% ของการทำงานของ สมองทั้งหมด ส่วนมาก การเห็นภาพ จะปรากฏขึ้นในพื้นที่จิตใต้สำนึกของสมอง พวกเราจะเห็นว่า เมื่อเราจดจำบางอย่างจะต้องมีการสะท้อนภาพของสิ่งนั้น เป็นเหมือนเงาเงาที่แข็งแกร่ง มีความตลก มีความประหลาด มีความน่าตื่นเต้น หรือเต็มไปด้วยการกระทำที่ท้าทาย เราก็จะประทับใจ (จดจำได้ง่าย และยากที่จะลืม)

Thumbsupteam (2014) อธิบายไว้ว่า 90% ของข้อมูลที่ถูกประมวลผลโดยสมองของเรา คือ “รูปภาพ” สมองของเราสามารถประมวลผลรูปภาพได้เร็วกว่าข้อความตัวหนังสือ 60,000 เท่า โดยทั่วไปแล้ว คน 40% จะตอบสนองต่อรูปภาพได้ดีกว่าตัวหนังสือ หากมาดูในเรื่องของสถิติที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของสมอง เราก็จะพบว่า 80% ของสิ่งที่สมองเราจำได้จะมาจากสิ่งที่เราได้ เห็นและลงมือทำ ในขณะที่การอ่านจะช่วยให้สมองของเราจดจำได้เพียง 20% ส่วนการได้ยินก็สร้าง การจดจำได้เพียง 10% เท่านั้น (แหล่งที่มา: <https://www.thumbsup.in.th/power-of-visual-content-infographic>)

จุดเด่นของหลักสูตรฮาฟิซฮานีฟีดา

สราวุธ มีมุขอ (2563) หลักสูตรฮาฟิซอัลกุรอาน หลักสูตรฮานีฟีดา คือ หลักสูตรและ วิธีจำอัลกุรอาน พร้อมความหมายภาษาไทย โดยใช้หลักการทางด้านจิตศาสตร์ สัญลักษณ์ เรื่องเล่า และภาพเพื่อการจดจำ โดยใช้หลัก (Brain Based Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ ตามหลักการ พัฒนาสมอง พร้อมทั้งมีกระบวนการ การจัดการเรียนรู้ด้วยระบบ (Edutainment) ซึ่งเป็นการเรียนรู้

ด้วยการทำกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้การเรียนรู้มีความสุขเพลิดเพลิน ควบคู่ไปกับการได้รับความรู้ สามารถประเมินผลเสมือนการตอบของคอมพิวเตอร์ มีดังนี้

1. ผู้เรียนท่องอัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย
2. ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการด้านการคิดอย่างเป็นระบบ
3. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านผลการเรียนสามัญคดี มากขึ้น
4. ผู้เรียนตอบคำถาม ลำดับ อายุหะห์ พร้อมความหมายแบบเรียงลำดับและสุ่ม เสมือนคลิกเมาส์คอมพิวเตอร์
5. ผู้เรียนนำเอาความรู้ไปบูรณาการใช้ในวิชาอื่น ได้อย่างดีเยี่ยม
6. ผู้เรียนที่เรียนหลักสูตรนี้ จะมีความสุขกับการเรียนอัลกุรอาน เนื่องจากเรียนโดยผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลาย

แนวคิดการบริหารงานวิชาการยุคท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลฯ) และยุคคาลิป

หลังจากการอพยพของท่านศาสดาไปยังเมืองมะดีนะฮ์ ได้มีการปฏิรูปสังคมในคาบสมุทรอาราเบียอย่างชัดเจน ดังปรากฏอัลกุรอาน ชูเราะฮฺ (บท) ที่ 34 ชื่อ สะบะฮฺ อายะฮฺ (โองการ) ที่ 2 ได้กล่าวว่า

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلنَّاسِ وَبَشِيرًا وَنَذِيرًا ﴿٥٠﴾

ความหมาย **แท้จริง เราได้ส่งเจ้ามาเพื่อให้เป็นพยาน และผู้แจ้งข่าวดี และผู้ตักเตือนจากโองการในคัมภีร์อัลกุรอาน** (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, ฮ.ศ.1419: 1064)

หลังจากอพยพสู่นครมะดีนะฮ์อัลมุนาวาเราะฮ์ ท่านศาสดาได้เริ่มต้นจากการสร้างมัสยิดอันนะบาวียฺ อัชชะรีฟ ซึ่งจุดศูนย์กลางในการบริหารงานด้านต่างๆ ของเมืองมะดีนะฮ์ โดยในช่วงของท่านศาสดา ท่านศาสดาเป็นผู้บริหารงานและตัดสินข้อชี้ขาดต่างๆ เพียงผู้เดียว ทั้งด้านการศึกษา การบริหารงานแผ่นดิน เนื่องจากชาวมุญาฮิดีน (ชาวเมืองมักกะฮ์ผู้ติดตามท่านศาสดา) และชาวอันศอร์(ชาวเมืองมะดีนะฮ์) ให้การเชื่อมั่นศรัทธาในศาสนาอิสลามและการปกครองของท่านศาสดา โดยมีอัครสาวกอาวุโสต่างๆ เป็นผู้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือในการบริหารงาน เช่น ท่านอะบูบักร์ อัชชะดีค ท่านอุมร์ บินค็อตต็อบ ท่านอุซมาน บินอัฟฟาน และบรรดาอัครสาวกอาวุโสอีกหลายท่าน โดยมีลำดับการบริหารงานดังนี้

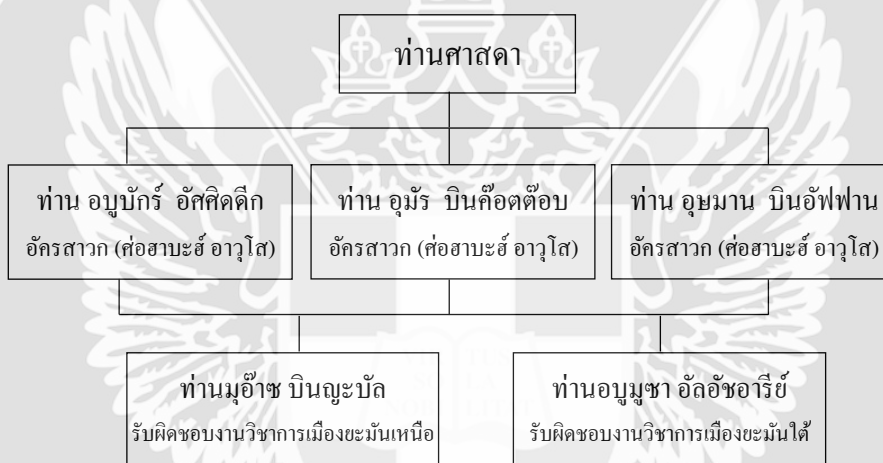
ช่วงเริ่มแรก ท่านศาสดาบริหารงานด้วยตัวเอง และจัดให้มีสภาการวินิจฉัยข้อบัญญัติต่างๆ ในมัสยิดอันนะบาวียฺ อัชชะรีฟ โดยมีอัครสาวกอาวุโสเป็นผู้ให้การสนับสนุน

ช่วงขยายการเผยแพร่ การศรัทธาที่มีอย่างทวีคูณในคาบสมุทรอาราเบียท่านศาสดาจึงส่งท่านมุอ้าซ บินญะบัล ไปยังตอนเหนือของเมืองยะมัน และส่งอบูมุซา อัลอัซฮารีษ์ ไปยังตอนใต้ของเมืองยะมัน เพื่อทำการเผยแพร่ศาสนาและขยายงานทางด้านการศึกษา โดยในอัลกุรอาน ซูเราะฮ์ (บท) ที่ 21 ชื่อ อัลอัมบิยาฮ์ อายะฮ์ (โองการ) ที่ 107 กล่าวว่า

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

ความหมายว่า “และเราได้ส่งเจ้ามาเพื่ออื่นใดนอกจากเพื่อเป็นความเมตตาแก่ประชาชาติทั้งหลาย” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, ฮ.ศ.1419: 791)

โครงสร้างการบริหารงานวิชาการยุคท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลฯ)

การบริหารงานวิชาการในการปกครองยุคคาลิฟ (คอลีฟะห์)

หลังจากท่านศาสดาได้สิ้นพระชนม์แล้ว ได้มีการคัดเลือกผู้นำในการบริหารงานราชการต่อจากท่านศาสดาโดยเป็นทั้งผู้นำด้านการปกครองและศาสนา ไปพร้อมกับการบริหารงานด้านการศึกษา โดยรูปแบบการบริหารด้านการศึกษาดังนี้

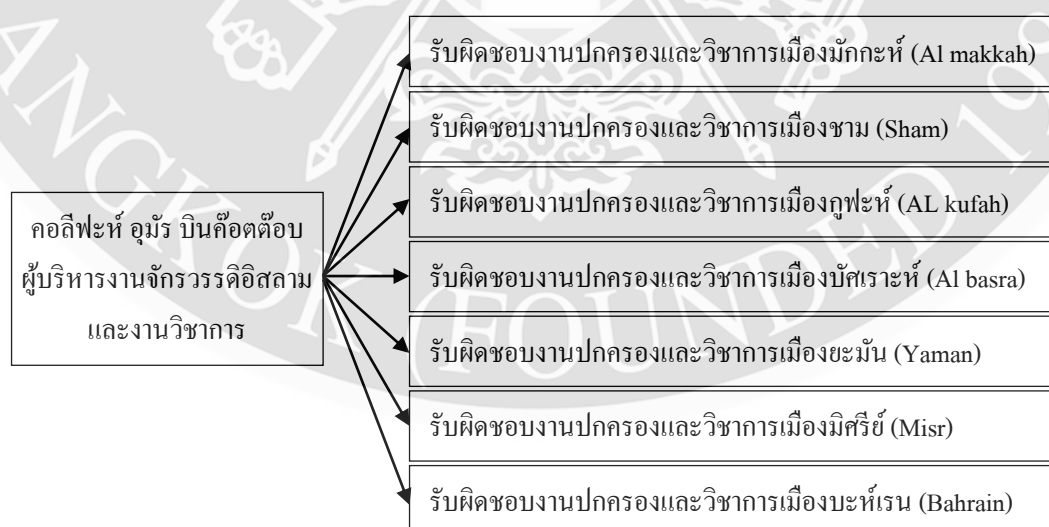
1. ยุคท่านคอลีฟะห์ อุบบักร์ การบริหารงานเป็นไปในทิศทางการบริหารงานทั่วไปในการบริหารงานแผ่นดินที่ต่อเนื่องจากท่านศาสดา และได้เริ่มต้นการบริหารจัดการ การรวมนักท่องจำอัลกุรอานซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการรวบรวมอัลกุรอาน
2. ยุคท่านคอลีฟะห์ อุมร์ บินค็อดต็อบ ส่งท่านชะอัด บินอะบีวักก็อส ไปที่เมืองอิรอกี๊ (Iraq) และท่านอัมร์ บินฮัส ไปเมืองมิสรี๊ (Misr) เพื่อบริหารจัดการด้านการศึกษาและการปกครองให้กับชาวเมืองอิรอกี๊และเมืองมิสรี๊

โครงสร้างการบริหารงานวิชาการยุคท่านคอลีฟะฮ์ อุมร์ บินค็อตต็อบ

3. ยุคท่านคอลีฟะฮ์อูษมาน บินอัฟฟาน ท่านได้จัดการทางด้านการศึกษาเป็นไปอย่างดีเยี่ยม โดยเฉพาะการรวบรวมนักท่องจำอัลกุรอานและการรวบรวมอัลกุรอาน ให้เป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ต่อจากคอลีฟะฮ์ท่านก่อนทั้ง 2 ท่าน โดยมอบหมายให้ ท่านเซด บินซาบิต ท่านซุบัยร์ บินเอาวาม ท่านอับดุลเราะห์มาน บินฮาริช ทำการรวบรวมและทำรูปเล่ม และดำเนินการส่งไปยังหัวเมืองต่างๆ ทั้ง 7 หัวเมือง ได้แก่ เมืองมักกะห์ (Al makkah) เมืองชาม (Sham) เมืองกูฟะห์ (AL kufah) เมืองบัสเราะห์ (Al basra) เมืองยะมัน (Yaman) เมืองมิดีร์ (Misr) เมืองบะห์เรน (Bahrain)

โครงสร้างการบริหารงานวิชาการยุคท่านอูษมาน บินอัฟฟาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะณัฏฐ์ ประสงค์ผล (2558) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 ที่สรุปไว้ว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการประสานงานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการของสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดีจึงสามารถพัฒนาการบริหารงานวิชาการได้อย่างแท้จริง

วันดี โชติศรีพันธุ์พร (2554) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยผลวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ปริชา หมัดโนด (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน อำเภอประโคนชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่าสมรรถนะด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านแล้วพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลางและสามารถเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สามารถจำแนกในด้านประสบการณ์ จึงพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

ยุทธนา เกื้อกุล (2560) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ พบว่า อิสลามให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการศึกษา โดยเฉพาะอายะฮ์แรกที่ถูกประทานแก่ท่านศาสดามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) ซึ่งถือว่าเป็นอายะฮ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิชาการด้านทักษะการคิด พูด อ่าน และเขียน โดยอยู่ในขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และบ่งบอกถึงการสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในด้านการศรัทธา จิตใจ จิตวิญญาณ และสติปัญญา ดังที่อิบนุ กะษีร (Ibn Kathīr, 1988: 4/564) ได้กล่าวว่า “นับว่าเป็นความเมตตาและความโปรดปรานครั้งแรกที่พระองค์อัลลอฮ์ (ซบ.) ได้ทรงประทานให้แก่ปวงบ่าว ซึ่งพระองค์ทรงดัดเตือนให้มนุษย์ตระหนักว่าพวกเขาถูกบังเกิดจากก้อนเลือด และทรงสอนพวกเขาในสิ่งที่พวกเขาไม่รู้และให้วิชาความรู้แก่พวกเขา ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษที่มนุษย์มีเหนือบรรดามลาอิกะฮ์ และบางครั้งความรู้จะฝังลึกอยู่ในสมอง ในขณะที่บางครั้งคิดอยู่ที่ลิ้น และบางครั้งอยู่ที่การเขียนด้วยปลายนิ้ว กล่าวคือ จากความคิด คำพูด และการเขียน”

เนื่องจากพบเพียงงานวิจัยของ ยุทธนา เกื้อกูล เพียงเรื่องเดียวที่ผลการวิจัยสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาจากอัลกุรอานและอัลหะดีษที่อธิบายไว้เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการหรืองานด้านการศึกษาค้นคว้าความรู้ของผู้นับถือศาสนาอิสลาม ดังนี้

อัลกุรอานที่เกี่ยวข้อง

1. อิสลามให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการศึกษา ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ (ซบ.) ได้ตรัสว่า ชูเราะฮ์ (บท) ที่ 96 ชื่อ อัลอะลัก อายะฮ์ (โองการ) ที่ 1-5 กล่าวว่า

﴿١﴾ اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ

﴿٢﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ

﴿٣﴾ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ

﴿٤﴾ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ

﴿٥﴾ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

ความหมายว่า “จงอ่านด้วยพระนามของพระผู้อภิบาลของเจ้าผู้ทรงสร้าง ผู้ทรงบังเกิดมนุษย์จากก้อนเลือด จงอ่านเถิด และพระผู้อภิบาลของเจ้านั้นผู้ทรงเอื้อเพื่อแผ่แจ้ง ผู้ทรงสอนการใช้ปากกาผู้ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่เขาไม่รู้” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, ฮ.ศ.1419: 1727)

เมื่อพิจารณาจากทั้ง 5 อายะฮ์ (โองการ) ของชูเราะฮ์อัลอะลัก พบว่า หลักการศาสนาที่มาจากพระเจ้านั้นส่งเสริมเรื่องการศึกษาและกระบวนการศึกษาให้ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องมีการบวนการจัดการเรียนรู้ที่มากกว่า 1 ครั้งเพื่อให้เกินประสิทธิภาพสูงสุด อีกทั้งยังกล่าวถึงเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษาและจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. อิสลามให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการศึกษา อิสลามให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต โดยอัลกุรอานได้กล่าวถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ประกอบไปด้วยผู้สอนและผู้เรียน โดยผู้สอน (ผู้รู้) ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน ส่วนผู้เรียน (ผู้ไม่รู้) มีหน้าที่ในการศึกษาหาความรู้ที่ครอบคลุมทั้งศาสตร์ทางโลกและทางธรรม ดังนั้น มุสลิมคนหนึ่งสามารถเป็นทั้งผู้รู้และผู้ไม่รู้ได้ในเวลาเดียวกัน ซึ่งให้เห็นถึงกระบวนการในการสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในภาพรวมทั้ง 8 ด้าน โดยผ่านกระบวนการตั้งคำถามเพื่อการเรียนรู้ที่ครอบคลุมศาสตร์ทางโลกและทางธรรม ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ (ซบ.) ตรัสไว้ในอัลกุรอานชูเราะฮ์ (บท) ที่ 16 ชื่อ อันนะหฺลุ อายะฮ์ (โองการ) ที่ 43 ตรัสว่า

﴿٤٣﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

ความว่า “และเราได้ส่งผู้ใดมาก่อนหน้าเจ้า นอกจากเป็นผู้ชายที่เราได้วะฮยูแก่พวกเขา ดังนั้นพวกเจ้าจงถามบรรดาผู้รู้ หากพวกเขาไม่รู้” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, ฮ.ศ.1419: 638)

จากอายะฮ์ (โองการ) ของอัลกุรอานข้างต้นพบว่า อิสลามให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต โดยอัลกุรอานได้กล่าวถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่นำไปสู่ความสำเร็จด้วยการสอบถามจากผู้ที่มีความรู้จริงที่มีความชำนาญเฉพาะทางเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่แท้จริงและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ในโองการนี้ยังกล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ที่มีความจำเป็นต่อการตั้งคำถามเพื่อการเรียนรู้ซึ่งโดยภาพรวมของโองการนี้ชี้ให้เห็นถึงการบริการงานวิชาการในด้านที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้และลักษณะของผู้เรียนและผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้

3. อิสลามให้ความสำคัญกับการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนโดยอัลกุรอานได้กล่าวถึงงานวิชาการที่เชื่อมโยงกับสื่อการเรียนการสอน ซึ่งเป็นสื่อประเภทแรกที่พระองค์อัลลอฮ์ (ซบ.) ทรงกล่าวถึงในอัลกุรอาน นั่นคือ ปากกา โดยพระองค์ทรงนำปากกามาเป็นสื่อในการสาบานเพื่อให้มนุษย์ทั้งหลายได้หันมาสนใจและให้ความสำคัญกับการขีดเขียน เช่นเดียวกับการรู้จักการอ่านและทรงสาบานด้วยสิ่งที่พวกเขาขีดเขียนเป็นตัวหนังสือหรือเป็นรูปร่างต่างๆ โดยในปัจจุบันครอบคลุมถึงเครื่องพิมพ์ดีดและเครื่องคอมพิวเตอร์ เพราะเป็นอุปกรณ์ที่นำไปสู่การให้ความรู้ เช่นเดียวกับเครื่องขีดเขียน ดังที่อัลลอฮ์ (ซบ.) ตรัสในอัลกุรอานซูเราะฮ์ (บท) ที่ 68 ชื่อ อัลกอลัม อายะฮ์ (โองการ) ที่ 1 ตรัสว่า

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿٦٨﴾

ความหมายว่า “**นูน ขอสาบานด้วยปากกา และสิ่งที่พวกเขาขีดเขียน**” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, ฮ.ศ. 1419: 1540)

จากอายะฮ์ (โองการ) ข้างต้นนี้ชี้ให้เห็นว่าปากกาและเครื่องขีดเขียนเป็นสื่อที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับการศึกษาหาความรู้ ดังที่ al-Zuhail (1991) ได้กล่าวว่า “การสาบานด้วยปากกาและสิ่งที่ขีดเขียนเป็นสื่อที่บ่งบอกถึงความโปรดปรานอันยิ่งใหญ่ เพราะทั้งสองสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องใช้หลังจากเสร็จสิ้นการพูดและการอธิบาย ทั้งสองสิ่งเป็นแนวทางในการให้การศึกษาและการเผยแพร่ความรู้ระหว่างกลุ่มชน ประชาชาติ และบุคคล และเป็นหลักฐานที่บ่งบอกถึงความเจริญและความฉลาดของประชาชาติ”

4. อิสลามให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการเพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยเฉพาะคุณลักษณะเด่นของมนุษย์ในด้านสติปัญญา ดังที่อัลลอฮ์ (ซบ.) ทรงสร้างมนุษย์ซึ่งเป็นมัลกุก (สิ่งถูกสร้าง) ที่สมบูรณ์ที่สุดในจักรวาล และมนุษย์ก็เป็นผู้นำในกลุ่มมัลกุกดังกล่าว และพระองค์ทรงประสงค์ให้มนุษย์เป็นผู้แทนของพระองค์บนหน้าแผ่นดิน (Ali Ahmad Madkur, 1987: 181) ดังที่อัลลอฮ์ (ซบ.) ตรัสในอัลกุรอานซูเราะฮ์ (บท) ที่ 2 ชื่อ อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ (โองการ) ที่ 30 ตรัสว่า

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا
وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٤﴾

ความหมายว่า “และจงรำลึกถึงขณะที่พระเจ้าของเจ้าได้ตรัสแก่ มลาอิกะฮฺว่าแท้จริง
ข้าจะให้มีผู้แทนคนหนึ่งในโลกพิภพมาอิกะฮฺได้ทูลขึ้นว่า พระองค์จะทรงให้มีขึ้นในโลกซึ่งผู้ที่บ่อน
ทำลายหรือ ทั้ง ๆ ที่พวกข้าพระองค์ให้ความบริสุทธิ์ พร้อมด้วยการสรรเสริญพระองค์ และเทิดทูน
ความบริสุทธิ์ในพระองค์พระองค์ตรัสว่า แท้จริงข้ารู้ยิ่งในสิ่งที่พวกเจ้าไม่รู้” (สมาคมนักเรียนเก่า
อาหรับ, ฮ.ศ. 1419: 11)

ความหมายจากอายะฮฺ (โองการ) ข้างต้นชี้ให้เห็นว่าอัลลอฮฺ (ซบ.) ให้ความสำคัญในด้
การบริหารจัดการกิจการงานต่างๆ ในโลกใบนี้แก่มนุษย์ และได้กล่าวเกี่ยวกับลักษณะข้อบกพร่อง
ของมนุษย์ที่เป็นผู้บ่อนทำลายกิจการงานหรือสิ่งต่างๆ บนโลกเนื่องจากการบริหารจัดการ และยิ่งไป
มากกว่านั้นอาจมีผู้คนบางส่วนที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างดีเยี่ยม เนื่องมาจากพระองค์เป็นผู้
รอบรู้อย่างและเป็นผู้ทำให้มนุษย์มีความรู้ในการบริหารจัดการ

5. อัลกุรอานได้กล่าวถึงการจดจำอัลกุรอาน ว่าเป็นสิ่งที่พระองค์อัลลอฮ์ (ซบ.) จะทรง
รักษาไว้ อันหมายถึง การรักษาทั้งโองการ คำ ความหมาย รวมทั้งผู้ที่จดจำอัลกุรอานด้วย ดังที่อัลลอฮฺ
(ซบ.) ตรัสในอัลกุรอานซูเราะฮฺ (บท) ที่ 15 ชื่อ อัลฮิจรฺ อายะฮฺ (โองการ) ที่ 9 ตรัสว่า

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٩﴾

ความหมายว่า “แท้จริงเรา (อัลลอฮ์(ซบ.)) ได้ประทานอัลกุรอานมา และแน่นอนเรา
คือผู้ที่พิทักษ์รักษาไว้” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, ฮ.ศ. 1419: 615)

จากอายะฮฺ (โองการ) เรื่องราวผู้วิจัยพบว่า การเรียนรู้การท่องจำคัมภีร์อัลกุรอาน
เป็นเรื่องที่สามารถทำหรือเรียนรู้ได้ด้วยตนเองฝ่ายเดียว อีกทั้งยังต้องเป็นไปตามการอนุมัติของ
พระเจ้าซึ่งเป็นเหตุเป็นผลและเป็นสิ่งยืนยันว่าคัมภีร์อัลกุรอานนั้นเป็นสิ่งที่มิมาจากพระเจ้า

อัลหะดีษที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษา เพราะการศึกษาเปรียบเสมือน
เป็นเทียนส่องทางเพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความผาสุกและได้รับความโปรดปรานจากพระองค์อัลลอฮ์
(ซบ.) และทำให้ผู้เรียนสามารถทราบแนวทางในการทำความดีเพื่อเป็นเสบียงแก่ผู้เรียนในวันแห่ง
การตอบแทน นอกจากนั้นการศึกษานับว่าเป็นรากฐานของการสร้างผู้เรียนให้มีคุณลักษณะสู่ความ
เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนั้น ท่านศาสดามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) จึงกำหนดให้การศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็น
(พิธี) เหนือมุสลิมทุกคน ครอบคลุมทั้งชายและหญิง ดังที่ท่านศาสดามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) ได้กล่าวว่า

﴿ طَلَبُ الْعِلْمِ قَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ ﴾

ความว่า “การศึกษาหาความรู้เป็นปรีภูล (จำเป็น) เหนือมุสลิมทุกคน” (บันทึกโดย Ibn Majah: ส่วนหนึ่งของหะดีษหมายเลข 224)

ตัวบทคำสอนของท่านศาสดาซ็็ให้ผู็วิจัยได้พบว่า การบริหารงานวิชาการนั้นเป็นลิ่งจำเป็นสำหรับการมีชีวิตการเป็นอยู่ของประชาชนในแบบของการมีหน้าที่ซึ่งการบริหารงานวิชาการต้องสนับสนุนให้ภาคประชาชนและสถานศึกษาให้มีการตระหนักถึงความสำคัญในการศึกษาเรียนรู้

2. การสร้างผู็เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามหลักการอิสลาม เป็นการสร้างคุณลักษณะของผู็เรียนที่ครอบคลุมหลักการอิสลาม 3 ประการ ประกอบด้วย อีมาน อิสลามและอิหฺซาน โดยหลักการอีมานครอบคลุมคุณลักษณะด้านการศรัทธาและด้านจิตใจและจิตวิญญาณ ส่วนหลักการอิสลามจะเน้นการปฏิบัติและปฏิสัมพันธ์ที่ครอบคลุมด้านการทำความดี สังคม สติปัญญา และทักษะด้านอาชีพ และอิหฺซานจะเน้นด้านคุณธรรมจริยธรรมทั้งภายในจิตใจและการแสดงออกมาของผู็นั้น เมื่อผู็เรียนได้ปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว จะทำให้ผู็เรียนมีคุณลักษณะที่สมบูรณ์ตามหลักการอิสลามทุกด้าน ดังที่ท่านศาสดามูฮัมมัด (ศ็็ลล) กล่าวว่

﴿ طَلَبُ الْعِلْمِ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَوْمًا بَارِزًا لِلنَّاسِ. فَأَتَاهُ رَجُلٌ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْإِيمَانُ قَالَ: "أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَلِقَائِهِ وَرُسُلِهِ وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ الْآخِرِ" قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا الْإِسْلَامُ قَالَ: "الْإِسْلَامُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ لَا تُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ وَتُؤَدِيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ". قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا الْإِحْسَانُ قَالَ: "أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ. فَإِنَّكَ إِنْ لَا تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ". قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَتَى السَّاعَةُ قَالَ: "مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ. وَلَكِنْ سَأَخْبِرُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا: إِذَا وَلَدَتِ الْأُمَّةُ رَبَّهَا فَذَلِكَ مِنْ أَشْرَاطِهَا. وَإِذَا كَانَتِ الْعُرَاةُ الْخَفَاءُ رُؤَسَ النَّاسِ فَذَلِكَ مِنْ أَشْرَاطِهَا. وَإِذَا تَطَاوَلَ رِغَاءُ الْبُهْمِ فِي الْبُنْيَانِ فَذَلِكَ مِنْ أَشْرَاطِهَا فِي خَمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ" ثُمَّ تَلَا: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُرْسِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَآذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ. إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ [لقمان: 34] قَالَ ثُمَّ أَدْبَرَ الرَّجُلُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: "رُدُّوا عَلَيَّ الرَّجُلَ" فَأَخَذُوا لِيَرُدُّوهُ فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - "هَذَا جَبْرِيْلُ.

جَاءَ لِيُعَلِّمَ النَّاسَ دِينَهُمْ﴾

ความหมายว่ “มีครั้งหนึ่งท่านศาสดามูฮัมมัด (ศ็็ลล) กำลังอยู่รวมกับผู็คน ทันใดนั้น มีชายคนหนึ่งมาหาท่าน ชายดังกล่าวถามท่านว่ โอ้ท่านศาสดามูฮัมมัด (ศ็็ลล) อีมานคืออะไร?

ท่านศาสตคามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) ตอบว่า อีมาน คือการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ต่อมวล มลาอิกะฮ์ ของพระองค์ ต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ ศรัทธาว่าจะไปพบกับพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดาเราะฮ์ลุล (บรรดาศาสนทูต) ของพระองค์ และศรัทธาต่อการฟื้นคืนชีพในวันอาคิเราะฮ์ (โลกหน้า)

เขายังถามต่อไปว่า โอ้ท่านศาสตคามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) อิสลามคืออะไร?

ท่านศาสตคามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) ตอบว่า อิสลามคือ การกราบไหว้ต่ออัลลอฮ์และไม่ตั้งภาคีใดๆ ต่อพระองค์ การละหมาดฟริฎู การจ่ายซะกาตที่จำเป็น (วาญิบ) และการถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน

ชายคนเดิมได้ถามขึ้นอีกว่า โอ้ท่านศาสตคามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) อิหฺซานคืออะไร? ท่านศาสตคามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) ตอบว่า การทำความเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ (ซบ.) ประหนึ่งท่านเห็นพระองค์ แต่ความเป็นจริงท่านไม่เห็นพระองค์ แต่ให้คิดว่าพระองค์ทรงเห็นท่าน

เขาได้ถามอีกว่าโอ้ท่านศาสตคามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) วันกิยามะฮ์ (วันสิ้นโลก) จะเกิดขึ้นเมื่อใด?

ท่านศาสตคามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) ตอบว่า สำหรับวันกิยามะฮ์นั้นผู้ถูกถามมิได้รู้มากไปกว่าผู้ถาม แต่ฉันจะกล่าวถึงสัญญาณของวันกิยามะฮ์ซึ่งได้แก่ การที่ทาสหญิงให้กำเนิดบุตรแก่นายของนาง ถือเป็นสัญญาณประการหนึ่ง การที่คนยากจนและต่ำเปลือยของคนทั่วไปกลายเป็นผู้นำ ถือเป็นอีกสัญญาณหนึ่ง และการที่คนเลี้ยงสัตว์แข่งขันกันสร้างอาคาร (เป็นคนฟุ่มเฟือยและมั่งคั่ง) ก็เป็นอีกสัญญาณหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีสัญญาณอีกห้าประการที่ไม่มีใครรู้นอกจากอัลลอฮ์ (ซบ.)

ท่านศาสตคามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) ได้อ่านโองการอัลกุรอานความว่า แท้จริงอัลลอฮ์ (ซบ.) นั้น ความรู้แห่งวันอวสานมีอยู่ ณ พระองค์และพระองค์ทรงประทานฝนหลังลงมา และพระองค์ทรงรอบรู้สิ่งที่อยู่ในมดลูก (ก่อนที่จะจุติ) และไม่มีชีวิตใดรู้สิ่งที่มีนจะมาหาได้ในวันรุ่งขึ้น และไม่มีชีวิตใดรู้ว่าแผ่นดินใดมันจะตาย แท้จริงอัลลอฮ์ (ซบ.) นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน (ลูกมาน: 34)

เขาเล่าอีกว่า ต่อมาชายดังกล่าวได้ออกไป ท่านศาสตคามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) กล่าวว่าจะไปเรียกชายคนนั้นมาเถิด บรรดาเศาะหาบะฮ์ (อัครสาวก) พยายามตามหาชายดังกล่าว แต่ไม่พบเขา

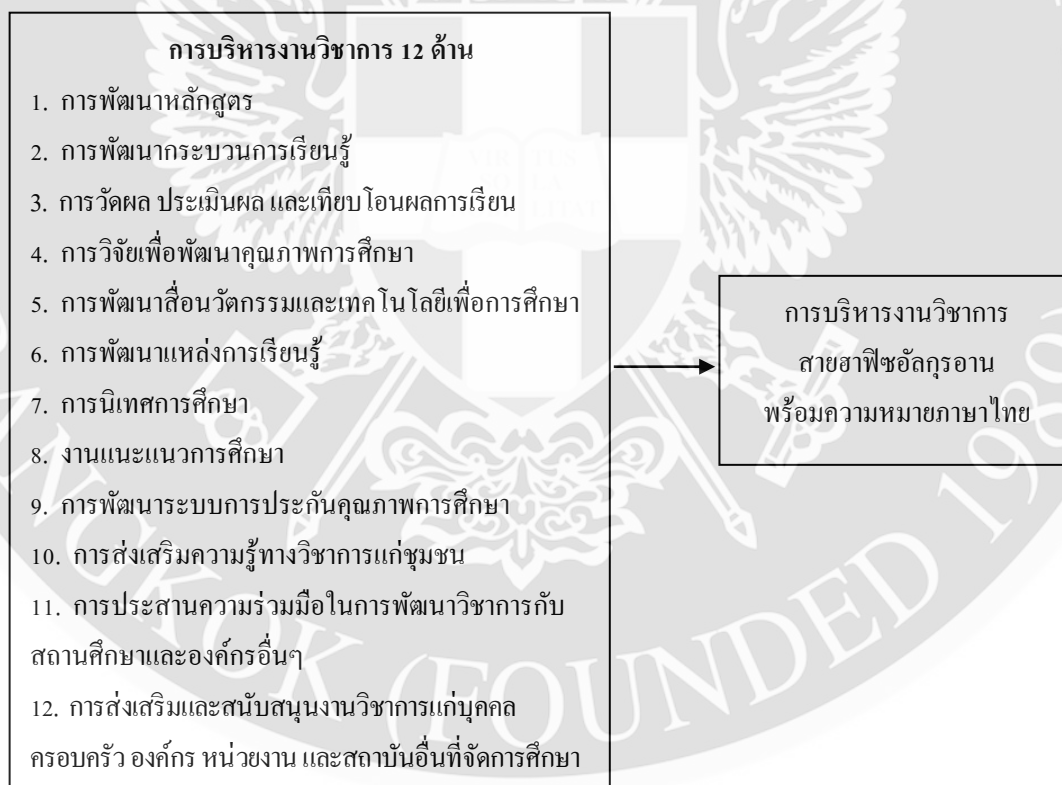
ท่านศาสตคามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) จึงกล่าวว่า เขาคือ มลาอิกะฮ์ญิบรีล (อ.) มาสอนมนุษย์ในเรื่องศาสนาของพวกเขา” (บันทึกโดย Muslim หะดีษหมายเลข 9)

หลักฐานจากอัลกุรอานและหะดีษข้างต้น ชี้ให้เห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับงานวิชาการที่เชื่อมโยงสู่การส่งเสริมด้านวิชาการ การสร้างและพัฒนากระบวนการ และการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ เพื่อผู้เรียนมีการพัฒนาด้านวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการสร้างผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะสมบูรณ์ด้านวิชาการนั้นได้นั้น ต้องกระทำผ่านงานวิชาการที่มีพื้นฐานด้านความรู้เป็นหลัก ถ่ายทอดผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมศาสตร์ทางโลกและศาสตร์ทางธรรมโดยมี

เป้าหมายเพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ภายใต้หลักการของอิสลาม 3 ประการ ประกอบด้วย อีमान อิสลาม และอิหฺซาน เพื่อให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพสูงสุดที่จะเป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการสาขาฟิซฮฺอัลกุรอานของโรงเรียนอิสลามสันติชนต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษา สภาพและแนวทางการบริหารงานวิชาการสาขาฟิซฮฺอัลกุรอานพร้อมความหมายของโรงเรียนอิสลามสันติชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยยึดกรอบแนวคิดของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 หมวดที่ 5 การบริหารและการจัดการศึกษาซึ่งเป็นการกระจายอำนาจตามกฎหมายกระทรวง มาตรา 39 ให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านวิชาการ ไปยังสถานศึกษาโดยตรง โดยมีขอบข่ายและภารกิจจำนวน 12 ด้าน ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย